

چالش‌های تصویرگری مذهبی

هم‌زمان با برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، کارگاه‌های آموزشی سرای اهل قلم کودک و نوجوان، وابسته به خانه کتاب، نیز با موضوعات متعددی برگزار شدند تا پلی باشند برای ارتباط هرچه بیشتر بین بخش خصوصی و ناشران و تولیدکنندگان کتاب؛ در اینجا گزارش یکی از این کارگاه‌ها با موضوع «بررسی چالش‌های تصویرگری مذهبی» به اجمال بیان می‌شود.

تصویرگری دینی زیرمجموعه هنر دینی است

در ابتدای نشست، کاظم طلائی، تصویرگر و مسئول سرای اهل قلم کودک و نوجوان، در خصوص تصویرگری کتاب‌های علمی گفت: در گذشته، کتاب‌های علمی که در ایران و خاورمیانه تولید می‌شدند، به تصویر اهمیت می‌دادند و متن با کمک تصویرسازی، تشریح می‌شد، یکی از بهترین روش‌های انتقال مفهوم در کتاب‌های علمی استفاده از تصویرسازی علمی است که بین ناشران بزرگ دنیا اهمیت ویژه‌ای دارد و کمک می‌کند بار حجم مطالب کمتر و با یک تصویر و در فرصتی کوتاه مطالب زیادی منتقل شود.

طلائی در توصیف تصویرسازی علمی به‌عنوان علمی میان رشته‌ای افزود: «امروزه ابزار سه بعدی به‌صورت حجمی تصویر را جلوی چشم قرار می‌دهد. شما می‌توانید تصویر را بچرخانید و بهترین زاویه را انتخاب کنید. به این ترتیب، تخصص‌های میان رشته‌ای در کنار نویسنده موجب تولید کتاب‌های علمی دقیق می‌شوند.»

وی اولین قدم در تولید کتاب‌های علمی را ایده عنوان کرد و گفت: «ما باید به نویسنده براساس سابقه او اعتماد داشته باشیم و نقاشی باید به همراه تصویرگر و مدیر هنری بستری را در اختیار نویسنده قرار دهد تا او به بهترین نحو مطالب را منتقل کند. علاوه بر این، تصویرگر علمی باید به موضوعی که کار می‌کند علاقه‌مند باشد و نویسنده و تصویرگر باید با هم در

تعامل باشند تا کار دقیق و علمی انجام شود.»

طلائی تنوع تصویر برای جذابیت کار را مهم دانست و خاطرنشان کرد: «انتخاب فونت، مدخل، لید و پارتنیشن‌بندی تیتراها بسیار مهم است. کتابی که خوب تولید شود می‌تواند در عرصه بین‌المللی عرضه شود.»

وی سپس سمت و سوی بحث را به طرف تصویرگری مذهبی برگرداند و با اشاره به برخی دشواری‌ها، در پایان گفت: «در حال حاضر نشر طلائی در حال تدوین کتاب فرهنگ‌نامه ادیان درباره چهار دین بزرگ دنیا (اسلام، مسیحیت زرتشت و یهود) می‌باشد.»

در ادامه نشست چالش‌های تصویرگری مذهبی، غلامرضا حیدری ابهری، نویسنده متون دینی در حوزه کودک و نوجوان، به آسیب‌شناسی موضوع اختلاف‌نظر کودکان با کارشناسان در مورد طرح یا رنگ تصاویر کتاب‌های مذهبی پرداخت و گفت: «اولاً تصورات ما از بحث دین خیلی کلیشه‌ای و تصویری به مانند یک کالای فرهنگی است؛ انگاره خیلی قدیمی و کهنه تاریخ گذشته است. موضوع دوم زیبایی است. نیاز به زیبایی باید برآورده شود. نکته سوم این است که اطلاعات دینی تصویرگران ضعیف است؛ گاهی دوستان اطلاعات دینی مناسب ندارند. چیزی می‌کشند و چیز دیگری برداشت می‌شود.»

سیدعلی محمد رفیعی، کارشناس و منتقد کتاب، به تفاوت تصویرگری با نقاشی اشاره کرد: تصویرگر به چهار محدوده

متعهد است: ۱. متن تصویر در خدمت متن؛ ۲. مخاطب؛ ۳. اطلاعات عمومی مرتبط با تصویرگری؛ ۴. اطلاعات دینی مرتبط با متن.»

آقای رفیعی خاطر نشان کرد: «تصویرگری دینی زیرمجموعه هنر دینی است و اینکه در تصویرگری دینی چه کار می‌خواهیم بکنیم، برمی‌گردد به اطلاعات دینی، اندیشه دینی، پیام دینی، احساس دینی، تخیل دینی و تغییر دینی. در ضمن باید به روان‌شناسی رشد دقت داشت. تصویرسازی ذبح اسماعیل برای کودک ۳ تا ۵ سال مناسب نیست. بنابراین، تصویرگر باید علاوه بر روان‌شناسی رشد و روان‌شناسی دینی کودک، سبک و تکنیک نیز بدانند.

وی افزود: «اگر برای نوجوان کار می‌کنید، در یک جاهایی نباید تصویرگری کنید، چون قدرت تخیل قوی است و تصویر نوجوان نباید محدود شود، بلکه اطلاعات باید واقعی و جدید باشند. اگر در قصه و متن می‌گویند فرشته مجسم شده است، آن وقت، می‌توان فرشته را کشید.»

سیدعلی محمد رفیعی درباره سن مطرح شدن موضوع فرشته‌ها، گفت: «پرسش کودک در مورد چیزی نشانه رشد است و طرح این موضوع که فرشته بر قلب نازل شده، اصلاً مناسب رشد کودک نیست، بلکه برای نوجوان مناسب است.»

وی در پاسخ به سؤال ضرورت چهره‌نگاری اولیای دین پاسخ داد: «این را متن و هدف متن تعیین می‌کند. گاهی متن درباره اخلاقیات است، مثل بخشش یک گناه در قالب داستان بینوایان و این هم در واقع همان هدف‌های دینی را دارد.»

غلام‌رضا حیدری ابهری در بخش دیگری از سخنان خویش، در پاسخ به ضرورت چهره‌نگاری سیمای پیامبر اکرم (ص) گفت: «نیازی به ترسیم چهره پیامبر نیست. می‌توانیم لبخند بچه‌ای را ترسیم کنیم که در حال نگاه کردن به صورت ایشان است. تا از روی واکنش بچه، حالت چهره حضرت را حدس بزنیم. نویسنده باید اهدافش از متن را بگوید و انتظارش را بنویسد تا براساس آن تصویر طراحی شود.»

پس از آن، میرعظیمی، از اعضای واحد کودک و نوجوان ارشاد درخصوص مجوز کتاب‌ها در مورد نقش فرشته گفت:

«در صورتی که فرشته صورت زیبا داشته باشد و جنسیت آن مشخص نباشد و بال داشته باشد، سخت‌گیری نمی‌شود. در ضمن، تصویرهایی که درباره پیامبران و ائمه اطهار طراحی می‌شوند، باید در شأن آن‌ها باشند. آناتومی معمول بدن را نشان دهند، ولی صورت نورانی باشد و چهره مشخص نباشد.»

رفیعی نیز در این مورد خاطر نشان کرد: «سه ویژگی باید در تصویرگری امامان رعایت شود: واقع‌گرایی، زیبایی و فرزانه‌گی.» در پایان، طلایی گفت: «همه تصویرگران عالم می‌توانند تصویرگری دینی کنند، به شرط اینکه علما و پژوهشگران، تصویرگران و نویسندگان و حتی مخاطبان به اجماع بگویند که تصویرشان موهن نیست!»

سه ویژگی باید در تصویرگری امامان رعایت شود: واقع‌گرایی، زیبایی و فرزانه‌گی

